

Forsvarer Mette Yvonne Larsen

Hedmark og Oppland statsadvokatembeter v/statsadvokat Thorbjørn Klundseter

Bistandsadvokat Nina Braathen Hjortdal

Deres referanse

Vår referanse

Dato

12-057506MED-SGUD

24.09.2012

Hedmark og Oppland statsadvokatembeter - Rune Øygard Begjæring om lukkede dører under deler av hovedforhandlingen

Forsvarer har i brev 14. september 2012 fremsatt begjæring om lukkede dører under hovedforhandlingen, under forklaringene til fornærmede, tiltalte og tiltaltes ektefelle, men slik at pressen gis rett til å være tilstede med referatforbud. Forsvarer anfører at vilkårene for lukkede dører både i domstoloven § 125 første ledd bokstav b om privatlivets fred, bokstav c om hensynet til sakens opplysning og bokstav d om siktedes begjæring, er aktuelle som grunnlag for lukkede dører. Det vises til at de tre aktuelle forklaringene vil være av svært privat og sensitiv karakter. Det dreier seg samtidig om spørsmål som er sentrale for oppklaring av saken. Det pekes også på at dersom forklaringene blir gjort kjent for vitner via media, er det fare for at det svekker eller påvirker andre vitners forklaringer.

Det bes om at retten beslutter adgang for pressen etter domstoloven § 127, men at det ilegges referatforbud etter domstoloven § 129 annet ledd bokstav b.

Det er anmodet om at avgjørelsen treffes i god tid før hovedforhandlingen.

Retten har forelagt begjæringen for aktor og bistandsadvokat til uttalelse.

Aktor har i brev 19. september 2012 fremholdt at påtalemyndighetens generelle standpunkt er at offentlighetsprinsippet i strafferettspleien må følges med mindre det foreligger helt spesielle grunner og/eller behov for å legge begrensninger på offentlighetens tilgang til informasjon om hva som foregår i rettssalen. Når det gjelder risikoen for at forklaringene blir kjent for vitner, peker aktor på at vitnene allerede har avgitt politiforklaringer i saken, og vil kunne bli konfrontert med disse forklaringene. Han peker på at sedelighetssaker nødvendigvis vil gjelde personlige forhold, uten at dette i seg selv gir grunnlag for å fravike hovedprinsippet, jf. Anders Bøhn: Domstoloven, kommentarutgave (2000) (heretter "Bøhn") s. 373. Aktor peker på at bistandsadvokaten har opplyst at fornærmede ikke ønsker å utelukke

offentligheten. Det pekes endelig på at tiltalte både under etterforskningen og etter at tiltale er tatt ut, har vært tilgjengelig for mediene og har forfektet sitt syn på saken, uten at fornærmede har kunnet tilkjennegi dette på samme måte. Det er derfor svært viktig at offentligheten får kjennskap til hele bevisbildet i saken.

Bistandsadvokaten har i brev 19. september 2012 understreket at fornærmede ikke begjærer lukkede dører eller referatforbud. Fornærmede ønsker at offentligheten skal få anledning til å høre hennes historie. Det pekes på at tiltalte er en voksen mann og er erfaren i sin omgang med media. Fornærmede har på sin side ikke latt seg intervjuet på forhånd. Bistandsadvokaten anfører at vilkårene for å lukke dørene i domstolloven § 125 bokstav b, c og d ikke er tilstede. Hun peker samtidig på at det forventes at pressen vil være skjønnsomme i sin omtale av saken når det kommer til de mest intime detaljene, og peker på pressens etiske regler, forankret i Vær Varsom-plakaten, og straffeloven §§ 390 og 246 flg. om privatlivets fred og ærekrenkelser.

Etter loven har massemedia ikke uttalerett når det skal avgjøres om en sak skal behandles for lukkede dører, jf. Bøhn s. 368 og 378. I Den norske Dommerforenings hefte "Dommerne og mediene", 3. utg. 2012, s. 28, heter det at det er praktisk vanskelig å innhente uttalelse fra mediene når spørsmålet om lukkede dører reises under saksforberedelsen.

Etter at forsvarer gjennom media signaliserte at hun ville begjære lukkede dører, har retten likevel mottatt uttalelser fra distriktsredaktør Inger Johanne Solli i NRK Hedmark og Oppland datert 10. september 2012 og fra ansvarlig redaktør Kristian Skullerud i avisa Gudbrandsdølen Dagingen samme dag. Begge tar til orde for at saken bør gå for åpne dører. Det pekes på at åpen rett er et viktig prinsipp i Norge, og at saken allerede har fått stor medieomtale. Samtidig pekes det på at norske medier har en streng selvjustis gjennom Vær Varsom-plakaten og pressens faglige utvalg, og at media må gjøre grundige vurderinger om hvilke detaljer som publiseres fra saken.

Rettens beslutning

Retten finner det hensiktsmessig at spørsmålet om lukkede dører og referatforbud avgjøres før hovedforhandlingen, jf. straffeprosessloven § 272 første ledd bokstav g og femte ledd. Etter at forsvarers begjæring har vært forelagt aktor og bistandsadvokat til uttalelse, finner retten det ikke nødvendig å avholde rettsmøte til behandling av spørsmålet.

Rettens utgangspunkt er hovedregelen i domstolloven § 124 om at rettsmøter er offentlige og at forhandlingene og rettsavgjørelsene kan gjengis offentlig hvis ikke annet er bestemt. Adgangen for publikum og presse til rettsmøtene og adgangen til offentlig gjengivelse fra dem er viktige prinsipper i vår rettspleie. Det vises til Rt. 1997 s. 1302 der Høyesterett uttalte at det i utgangspunktet bør vises sterk tilbakeholdenhet med å lukke dører for offentligheten, og Rt. 2007 s. 521 der Høyesterett uttaler om domstolloven § 124: " Bestemmelsen er et utslag av et grunnleggende rettsstatsprinsipp om at rettsforhandlingene, dersom det ikke foreligger tungtveiende grunner for å gjøre unntak, skal være offentlige, jf. Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 6 nr. 1 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 14 nr. 1. Formålet med dette prinsippet er å sikre offentlig kontroll med og mulighet for kritikk av rettergangen" (punkt 12). Retten viser også til Bøhn s. 366-367.

Retten skal så vurdere om unntakene fra denne hovedregelen kommer til anvendelse.

Lukkede dører kan besluttes når hensynet til privatlivets fred eller ærbarhet krever det, jf. domstolloven § 125 første ledd bokstav b.

Sedelighetssaker vil nødvendigvis gjelde personlige forhold, uten at dette i seg selv gir grunn til å fravike hovedprinsippet om åpne dører. Det kan være aktuelt med lukking under avhør av fornærmede, men hovedprinsippet om offentlighet må antas å forutsette at slik lukking skal skje rent unntaksvis, jf. Bøhn s. 373.

Når det gjelder tiltaltes forklaring, skal retten peke på at han er en voksen person som har lang erfaring med å uttale seg i offentlige sammenhenger og overfor media. Rettssaken omhandler spørsmål av en annen og mer privat karakter enn det tiltalte har erfaring med fra sitt yrkesliv, men retten skal peke på at tiltalte også i forhold til straffesaken har uttalt seg til media. Retten finner det klart at forholdet til privatlivets fred eller ærbarhet ikke krever lukkede dører under tiltaltes forklaring, og at vilkårene i unntaksregelen dermed ikke er oppfylt.

Når det gjelder fornærmedes forklaring, viser retten til at hun selv har uttrykt ønske om å forklare seg for åpne dører. Fornærmede har fått oppnevnt bistandsadvokat, som ivaretar hennes interesser og som har drøftet spørsmålet med henne. Retten legger stor vekt på fornærmedes ønske om å forklare seg i åpen rett. Retten finner derfor at hensynet til fornærmede ikke tilsier at dørene lukkes. Retten kan heller ikke se at hensynet til tiltalte medfører at fornærmede bør forklare seg for lukkede dører. Retten finner etter dette ikke at hensynet til privatlivets fred eller ærbarhet krever at dørene lukkes under fornærmedes forklaring.

Når det så gjelder vitnet Reidun Øygards forklaring, kan retten heller ikke se at forsvarer har anført grunner som tilsier at vilkårene for å lukke dørene under hennes forklaring er oppfylt. Retten bemerker samtidig at dette er et spørsmål som eventuelt kan vurderes på nytt, dersom vitnet selv fremsetter en begrunnet begjæring om lukkede dører i forbindelse med at hun skal forklare seg under hovedforhandlingen.

Etter domstolloven § 125 bokstav c kan dørene lukkes når særlige forhold gir grunn til frykt for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning og lukkede dører derfor er påkrevd. Denne regelen er mest praktisk ved rettsmøter under etterforskningen i straffesaker. Den gjelder også under hovedforhandlingen, men under lovforarbeidene mente lovutvalget at lukkede dører under hovedforhandlingen i straffesaker vil være lite aktuelt (NOU 1988:2 s. 33) og Justisdepartementet forutsatte at reglen vil bli benyttet med stor tilbakeholdenhet (Ot.prp. nr. 55 (1997-98) s. 44), jf. Bøhn s. 374.

Unntaket krever at det skal være påkrevd med lukkede dører, fordi det foreligger særlige forhold som gir grunn til frykt for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning. Når det gjelder tiltaltes forklaring, kan retten kan ikke se at forsvarer har anført hensyn som er tungtveiende nok til at dørene lukkes. Retten viser til de momenter som er nevnt foran, om at tiltalte er en person med erfaring med å uttale seg offentlig og overfor media, og som har uttalt seg til media også i forbindelse med straffesaken. Fornærmede ønsker selv å forklare seg for åpne dører, og offentlighet vil derfor ikke vanskeliggjøre sakens opplysning under hennes forklaring. Retten finner ikke at forsvarer har anført hensyn som kan begrunne lukkede dører under vitnet Reidun Øygards forklaring, men dette kan også i forhold til dette unntaket eventuelt vurderes på nytt senere.

Når det gjelder faren for at offentliggjøring av forklaringene kan svekke eller påvirke senere vitners forklaring, viser retten til aktors anførsel om at disse vitnene allerede har avgitt politiforklaringer, som de kan foreholdes under hovedforhandlingen dersom vilkårene for dette er oppfylt.

Retten finner etter dette at vilkårene for å lukke dørene etter domstolloven § 125 bokstav c ikke er oppfylt.

Retten kan ikke se at domstolloven § 125 bokstav d kommer til anvendelse etter forsvarers begjæring. Når det gjelder forklaringen til vitnet Reidun Øygard, viser retten til det som er skrevet foran.

Forsvarers begjæring om lukkede dører tas etter dette ikke til følge.

Forsvarer har begjært referatforbud fra forklaringene til fornærmede, tiltalte og tiltaltes ektefelle, med hjemmel i domstolloven § 129 annet ledd bokstav b.

Etter denne regelen kan offentlig gjengivelse av forhandlingene i rettsmøte forbys når rettsmøtet holdes eller kan holdes for lukkede dører. Når retten er kommet til at vilkårene for å lukke dørene ikke er oppfylt, innebærer det at heller ikke vilkårene for å ilegge referatforbud er oppfylt.

Forsvarers begjæring om referatforbud tas derfor ikke til følge.

Både forsvarer og bistandsadvokat har varslet at det kan bli aktuelt å begjære lukkede dører/referatforbud under enkelte deler av dokumentasjonen i saken. Dette er spørsmål retten vil komme tilbake til under hovedforhandlingen dersom slike begjæringer fremsettes.

Retten vil avslutningsvis understreke det som fremgår av medias innlegg i saken: I innlegget fra redaktør Skullerud heter det at norske medier har en streng selvjustis gjennom Vær Varsom-plakaten og Pressens Faglige Utvalg, og både etisk og juridisk er i stand til å håndtere alle sider ved at en sak som dette går i åpen rett. Distriktsredaktør Solli skriver at det ved åpen rett hviler et stort ansvar på media, som må gjøre grundige vurderinger av hvilke detaljer som publiseres, og at dette gjelder spesielt når det er mindreårige involvert i saken.

Retten forutsetter at massemedia i tråd med dette er sitt ansvar bevisst ved dekningen av saken.

Sør-Gudbrandsdal tingrett

Torunn E. Kvisberg
Tingrettsdommer